Ренська А.Д.
ліцеїстка Українського гуманітарного ліцею,
Науковий керівник: **Ренська І.І.**
старший викладач,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІРШОВОГО ПРИЙОМУ ПЕРЕНЕСЕННЯ

Актуальність полягає у дослідженні структурних та ритмічних особливостях віршованого прийому перенесення і його різновидів в оригіналі та застосування його різними авторами перекладів. У роботі порівняно поему О. Пушкіна «Мідний вершник» [4] (текст 1) та переклади М. Рильського [5] (текст 2), О. Грязнова [1] (текст 3) та анонімного перекладача [3] (текст 4).

Аналіз тексту поеми показав, що О. Пушкін досить широко використовує перенесення. **«Перенесення** (enjambement) – віршовий прийом, який полягає у перенесенні фрази з попереднього рядка у наступний, зумовлений неспівпадінням ритмічної паузи зі смисловою, хоч рядок при цьому втрачає свою інтонаційну викінченість. Перенесення посилює експресію поетичного мовлення»

[2, с. 544-545]. Дослідження поеми О. Пушкіна та перекладів дозволило виділити **три** різновиди перенесення.

Перший – «фраза, що заповнює попередній рядок, завершується на початку наступного рядка» [2, с. 545]. Приклад:

Что мог бы бог ему прибавить *Ума и денег* (Текст 1)	*Що міг би бог йому додати* *Ума і грошей* (Текст 2)
Що міг би бог йому додати *Ума і грошей* (Текст 3)	*Що міг би бог йому прибавить* *Ума і грошей.* (Текст 4)

Перекладачі повністю відтворили пушкінське перенесення, навіть використали однакову з оригіналом кількість слів (по 9). Складається враження, що перекладачі текстів 3 та 4 повністю взяли варіант М. Рильського, і тільки у тексті 4 замінили слово *додати* на *прибавить*. Приклад:

Сидел недвижный, страшно бледный *Евгений.* (Текст 1)	*Сидів блідий, згорнувши руки,* *Євгеній.* (Текст 2)
Схрестивши руки несвідомо, *Сидів Євгеній.* (Текст 3)	*Сидів нерушний, страшно блідний* *Євгеній.* (Текст 4)

Автори перекладів (тексти 2 та 4) відтворили перший тип перенесення, відтворивши однакову з оригіналом кількість слів (4 слова у попередньому рядку і 1 слово у наступному). У тексті 3, хоча загальна кількість слів співпадає з оригіналом (по 5 слів), але розподілення їх відрізняється (3 слова у попередньому рядку і 2 слова у наступному).

Другий – «фраза, яка розпочата в кінці попереднього рядка, заповнює наступний рядок» [2, с. 545]. Приклад:

Он не слыхал, *Как подымался жадный вал* (Текст 1)	*Він не зважав,* *Що вир навколо бушував* (Текст 2)
Вал жадібний *Йому підошви підмивав* (Текст 3)	*Він не чув,* *Як підіймався жадний вал* (Текст 4)

Усі перекладачі відтворили пушкінське перенесення, навіть використали однакову з оригіналом кількість слів (по 7), але у тексті 3 використано тільки 5 слів. Приклад:

Словно горы, *Из возмущенной глубины* (Текст 1)	*Там бурхає* *Юрба несита хвиль страшних.* (Текст 2)
Саме там, *Де простір хвилям і вітрам* (Текст 3)	*Й неначе гори,* *З розгніваної глибини* (Текст 4)

Усі автори перекладів відтворили другий тип перенесення. Слід відмітити, що хоча у тексті 4 слова найбільш точно перекладені, проте відсутня образність, яка властива перекладу М. Рильського (текст 2).

Третій – «фраза, яка починається в кінці попереднього рядка і завершується на початку наступного» [2, с. 545]. Приклад:

Или во сне *Он это видит?* (Текст 1)	*Чи серце рвуть* *Примарні сни?* (Текст 2)
Господь, обох оборони! *Чи це не сон?* (Текст 3)	*Чи то снить* *І бачить він?* (Текст 4)

Аналіз фрагмента показує, що найбільш адекватно пушкінську фразу передав М. Рильський: у тексті 3 взагалі відсутній даний тип перенесення, у тексті 4, хоча формально він існує, але відтворено його не дуже вдало. Приклад:

Прояснились *В нем страшно мысли.* (Текст 1)	*Прояснились* *Гадки жахливо.* (Текст 2)
Прояснились *Думки жахливо.* (Текст 3)	*Прояснились* *Страшні думки у нім.* (Текст 4)

Усі автори перекладів відтворили третій тип перенесення. У тексті 4 при точному перекладі пушкінських слів відсутня образність, яка властива тексту 2 – перекладу М. Рильського.

Один із найяскравіших зразків перенесення знаходиться у фінальній частині поеми. Це особливо помітно, коли поема звучить у виконанні визнаних майстрів слова. Наведений уривок, як в оригіналі, так і в перекладі М. Рильського, складається з 18 типографських рядків. При вдумливому або декламаційному читанні він розпадається на 11 віршових рядків, які інтонаційно, змістовно та емоційно об’єднані.

Текст О. Пушкіна: *Остров малый На взморье виден. // Иногда Причалит с неводом туда Рыбак на ловле запоздалый И бедный ужин свой варит, // Или чиновник посетит, Гуляя в лодке в воскресенье, Пустынный остров. // Не взросло Там ни былинки. // Наводненье Туда, играя, занесло Домишко ветхий. // Над водою Остался он, как черный куст. // Его прошедшею весною Свезли на барке. // Был он пуст И весь разрушен. // У порога Нашли безумца моего, // И тут же хладный труп его Похоронили ради бога. //*

Текст М. Рильського: *Єсть на узбережжі Маленький острів. // Рибаки, Коли додому не з руки, Там сушать іноді мережі Та їсти варять, // чи, бува, Самотній мрійник заплива В легкому човнику із міста. // Нема там жодного зела. // Неначе жартом, повідь гриста Туди домочок занесла // Старий і трухлий. // Над водою Чорнів він, ніби кущ, з імли. // Його минулою весною Забрали відти. // Не найшли Нікого там. // Лиш край порога Безумця знайдено мого, // І схолоднілий труп його Поховано заради бога. //*

На діаграмі (рис. 1) подано порівняння складової структури віршованих текстів О. Пушкіна і М. Рильського в декламаційному читанні.

Функції перенесення у вірші різноманітні. Пауза, що виникає при цьому, носить яскраво експресивний характер, різко виділяючи наступне слово. Залежно від контексту перенесення набуває певного емоційного змісту, передаючи підвищену емоційну напруженість мовлення, сприяючи створенню розмовної інтонації. Перенесення нерідко відзначає точку вищої напруги у вірші, посилює виразність вірша, виразними експресивними паузами передаючи внутрішній зміст мовлення.

Майстерність М. Рильського-перекладача полягає в тому, що, незважаючи на різну складову наповненість віршових рядків в перекладі та оригіналі, перекладач домігся найточнішої передачі і пушкінського перенесення, і ритмічної будови вірша.

Три різновиди віршового прийому перенесення проаналізовано, саме переклад М. Рильського найбільш адекватно відповідає пушкінському задуму твору.

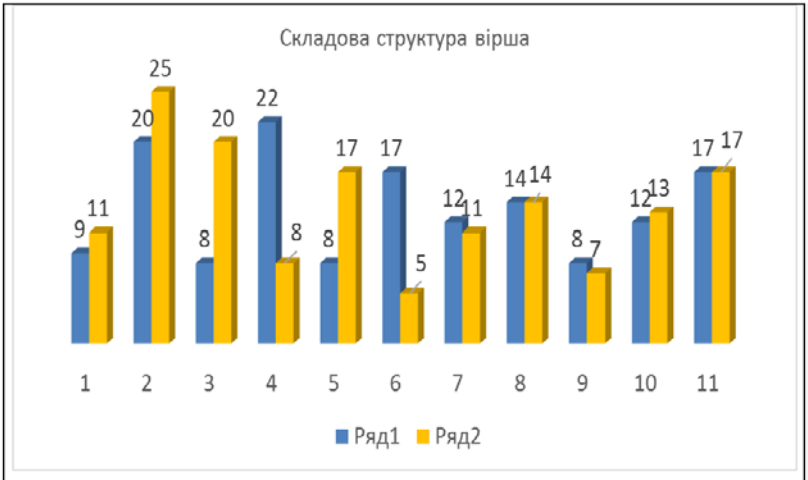

Ряд 1 – віршові рядки О. Пушкіна. Ряд 2 – віршові рядки М. Рильського.

Цифрами над стовпчиками позначена кількість складів у рядках.

Рис. 1.

Список використаних джерел:

1. Грязнов О. «Українське звучання чужої поезії». Переклад «Мідний вершник» О.С. Пушкіна. URL: https://olangr.wixsite.com/poetry/knigi-prihov

2. Літературознавчий словник-довідник. Київ : Академія, 1997. 750 с.

3. Мідний вершник. URL: http://www.gak.com.ua/creatives/2/34226

4. Пушкин А.С. Медный всадник // Пушкин А.С. Сочинения. Москва : Московский писатель, 1998. С. 330–336.

5. Пушкін О.С. Мідний вершник / О. Пушкін; пер. з рос. Максима Рильського; ред. М. Терещенко. Київ : Держлітвидав України, 1946. 14 с.